

גל התחלואה החמישי -

סקירה והצעת מדיניות
להרחבת רשת הביטחון הכלכלית

ד"ר מיקי פלד, חוקר בכיר, קרן ברל כצנלסון
אביעד הומינר-רוזנבלום, מנהל מדיניות, קרן ברל כצנלסון

ינואר 2022

גל התחלואה החמישי - סקירה והצעת מדיניות להרחבת רשת הביטחון הכלכלית

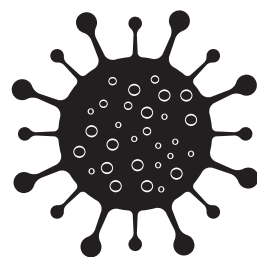
כתיבה ומחקר: ד"ר מיקי פלד, חוקר בכיר, קרן ברל כצנלסון
אביעד הומינר-רוזנבלום, מנהל מדיניות, קרן ברל כצנלסון

גרפיקה: עדי רמות

תאריך: ינואר 2022

גל התחלואה החמישי -

סקירה והצעת מדיניות
להרחבת רשת הביטחון הכלכלית

המדיניות הכלכלית הנוכחית של הממשלה בתגובה לגל החמישי של מגיפת הקורונה מתעלמת כמעט לחלוטין מהירידה החדה בפעילות הכלכלית במשק וממצוקתם הגוברת של עסקים, שכירים ועצמאים. המדיניות הזו חריגה בקמצנותה ושמרנותה ביחס לממשלות אחרות בעולם ומקדשת את יעד הגירעון הנמוך על פני יעד הביטחון הכלכלי של האזרחים. זאת, אף על פי שהכנסות המדינה ממסים בשנת 2021 היו גבוהות בכ-20 מיליארד שקל מהתחזית; ושהגירעון הממשלתי בשנה שעברה ירד ל-4.5%, שיעור נמוך משמעותית מהצפוי, וכך גם יחס החוב-תוצר של מדינת ישראל. צעדי המדיניות המוצגים בנייר זה נועדו להבטיח שישראל תקיים את חובתה לפרוס מתחת לרגלי אזרחיה רשת ביטחון כלכלית שתאפשר להם לצלוח את המשבר, ותסייע למשק לעמוד על הרגליים ביום שאחריו.

גל התחלואה החמישי החזיר את סחרור הקורונה אל חיינו. אף על פי שנכון להיום לא הוכרז סגר רשמי, וכמעט שאין הגבלות מחייבות על הציבור, הפעילות במשק ירדה באופן דרמטי:

נכון לתאריך ה-16.1.2022, ישנם בישראל 273,072 חולים פעילים ועוד 200,623 מבודדים. המספרים האלה מכפילים את עצמם בכל 2.7 ימים, וככל הנראה הם קטנים משמעותית מהמספר האמיתי.

בשבועיים הראשונים של דצמבר, שבהם גל התחלואה החמישי רק החל להתפשט בישראל, שיעור האבטלה עלה מעט והגיע ל-6.3%, לעומת 6.1% בנובמבר. שיעור זה צפוי לעלות משמעותית ככל שהגל הנוכחי יימשך.

ממוצע ההוצאות היומי באשראי ירד בתחילת ינואר במרבית ענפי המשק הישראלי, כאשר בענף התיירות הוא ירד בעשרות אחוזים.

בכבישים ראשיים ברחבי הארץ נרשמה ירידה דרמטית בנסועה מתחילת החודש. בנתיבי איילון חלה ירידה של כ-33% במספר הרכבים - שיעור דומה לזה של הסגר השלישי.

על פי נתוני הניידות שאוספת חברת Google, מתחילת ינואר נרשמה בישראל ירידה של 40% בשהייה במקומות העבודה ושל 30% בהגעה לחנויות ומקומות בילוי.

ירידה דרמטית בפעילות המשק בגל התחלואה החמישי

המספרים מכפילים את
עצמם בכל 2.7 ימים, וככל
הנראה קטנים משמעותית
מהמספר האמיתי

200,623 מבודדים

273,072 חולים פעילים

שיעור האבטלה כבר החל לעלות
וצפוי לעלות משמעותית ככל שהגל הנוכחי יימשך

ממוצע ההוצאות היומי באשראי ירד בתחילת ינואר
במרבית ענפי המשק, ובענף התיירות הוא ירד בעשרות אחוזים

בנתיבי איילון חלה ירידה של כ-33% במספר
הרכבים - שיעור דומה לזה של הסגר השלישי

ירידה של 40% בשהייה במקומות העבודה
ושל 30% בהגעה לחנויות ומקומות בילוי

תגובת הממשלה לירידה בפעילות הכלכלית

הנתונים הללו מלמדים כי אף על פי שהממשלה לא הכריזה על סגר, ישראל נמצאת דה פקטו בסגר בזעיר אנפין. ישנן ראיות ברורות לכך שרק תמיכה רחבה של המדינה בעובדים ובעסקים אפשרה לנו לעבור את השנתיים האחרונות עם נזקים מועטים יחסית למשק ומניעת פגיעה חמורה יותר ברווחת האזרחים. למרות ראיות אלו, ועל אף הפגיעה הכלכלית הקשה בחלקים נרחבים בציבור כיום, המענה שמספקת הממשלה הנוכחית לגל החמישי מאופיין ביד קפוצה ובהתנגדות להרחבת רשת הביטחון הכלכלית. נכון לתאריך ה-13.1.2022, התמיכה הכלכלית בעובדים ובעסקים בישראל מורכבת מהצעדים הללו בלבד:

- הממשלה מממנת עבור מעסיקים 50%-70% מעלות ימי הבידוד של עובדיהם החל מהיום הראשון, אך אלה יורדים ממכסת ימי המחלה שלהם. בנוסף, המדינה משלמת על עד ארבעה ימי בידוד לכל עצמאי, בעלות של ₪426 ליום (₪1704 בסה"כ).
 - רשות המיסים מאפשרת לעצמאיות, עצמאים ועסקים דחייה של עשרה ימים בתשלום למע"מ.
 - משרד האוצר ככל הנראה ידחה את המועד הסופי להחזר הלוואות בערבות מדינה, שנקבע במקור לפברואר.
 - חולקו לתלמידים בבתי הספר שלוש ערכות של בדיקת אנטיגן מהירה לקורונה.
- הצעדים האלה מספקים מענה חלקי ביותר לאתגרים שעומדים כיום בפני אזרחי ישראל. אלו כמה מהמרכזיים שבהם:
- מובטלים ושכירים שפוטרו מעבודתם או הוצאו לחל"ת, לא זכאים ברובם לדמי אבטלה, מכיוון שמיצו אותם בשנתיים האחרונות.
 - שכירים רבים סיימו את מכסת ימי המחלה שלהם בעקבות המספר הגבוה - וההולך ועולה - של ימי הבידוד והתחלואה. בשל כך, לא רק שהם לא יקבלו כל פיצוי כספי על ימים בהם לא עבדו בשל הידבקות שלהם או של ילדיהם בקורונה בגל הנוכחי, אלא שהם גם יישארו ללא ימי מחלה להמשך השנה.
 - המעסיקים מפוצים רק על ימי הבידוד ולא על ימי המחלה של עובדיהם.
 - בעלי העסקים והעצמאים לא מפוצים כלל על הירידה הדרמטית בהכנסותיהם.
 - מעבר לחלוקה החד-פעמית של ערכות בדיקה לתלמידים, עלות הבדיקות הביתיות מוטלת במלואה על הציבור. זאת, על אף שהמדינה מנחה את הציבור להסתמך על בדיקות אלו.

בשל הצמצום בפעילות מעונות היום, נאלצים המעונות וההורים להתמקח על התשלום בימים בהם הפעוטות חולים או נמצאים בבידוד, ושני הצדדים סובלים מהפסד כספי משמעותי, ללא כל מענה מצד הממשלה.

מה עושות מדינות אחרות?

כמה מדינות ברחבי העולם כבר התעוררו והחלו להעניק פיצויים לאזרחיהן:

ממשלת קנדה ממשיכה תכניות לסבסוד שכר ושכר דירה בשיעור של עד 75% לעסקים שהכנסותיהם ירדו ב-25%, ו-300 דולר קנדי לשבוע לאדם שעובד באזור שהוטלו עליו הגבלות ושהכנסתו נפגעה ביותר מ-50%.

בבריטניה הודיעה הממשלה כי תזרים למשק תמיכה כספית בסך כמיליארד ליש"ט. מוסדות מזון ואירוח יוכלו לקבל פיצוי של עד 6,000 ליש"ט בעקבות אובדן ההכנסה. עוד 250 מיליון ליש"ט יושקעו במוסדות תרבות, שנפגעו כתוצאה מהגבלות שהוטלו במסגרת המאבק בגל התחלואה החמישי. בנוסף לכך, 14 ימי מחלה עבור כל עובד בעסקים קטנים ובינוניים מסובסדים במלואם על ידי הממשלה, וכל אזרח יכול להזמין בחינם ערכת בדיקה מהירה לביתו.

בצרפת תסייע הממשלה במימון העלויות הקבועות של עסקי תיירות ופנאי, כגון סוכנויות תיירות, חברות קייטרינג ואולמות אירועים, למי שיוכיח ירידה של יותר מ-50% במחזור העסקים, בהשוואה לשנים קודמות. לחברות שבהן פחות מ-50% עובדים, תכסה הממשלה עד 90% מההפסדים הנובעים מהעלויות הקבועות, ולחברות שבהן יותר מ-50% עובדים תכסה כ-70% מההפסד התפעולי.

בגרמניה פועלת עדיין התכנית למימון שכר עובדים (המודל הגרמני). בנוסף לכך הכריזה הממשלה כי תפצה עסקי תיירות ופנאי שנפגעו מהירידה בפעילות שאירעה בתקופת החגים כתוצאה מגל התחלואה הנוכחי. לדוגמה, ירידה של 70% בפעילות תזכה עסק בסבסוד בשיעור של עד 90% מהפער בין מחזור עסקאותיו במצב הנוכחי, לעומת מחזור עסקאותיו במצב רגיל ללא קורונה. לצד זאת, עצמאים שנפגעו במשבר יכולים לקבל עד 4,500 אירו לחודש במשך שלושה חודשים, וכל אזרח יכול להזמין בחינם ערכת בדיקה מהירה לביתו.

בארה"ב עצמאים ועסקים עדיין יכולים לקבל הלוואות בערבות המדינה כחלק מתכניות הסיוע שניתנו בגלים הקודמים. בנוסף לכך, חויבו ספקי הבריאות לספק לכל מבוטח עד שמונה בדיקות אנטיגן או PCR בחינם, בביתו או במרכזי טיפול, או להעניק החזר כספי למבוטחים שרכשו בדיקות. בנוסף, הממשלה תממן מיליארד ערכות בדיקה מהירה, שיישלחו לבתי כל התושבים המעוניינים בכך.

בריטניה

- ✓ הזרמת כמיליארד ליש"ט למשק
- ✓ פיצוי של עד 6,000 ליש"ט למוסדות מזון ואירוח בעקבות אובדן הכנסה
- ✓ השקעת 250 מיליון ליש"ט במוסדות תרבות שנפגעו כתוצאה מההגבלות
- ✓ סבסוד 14 ימי מחלה עבור כל עובד בעסקים קטנים ובינוניים
- ✓ כל אזרח יכול להזמין בחינם ערכת בדיקה מהירה לביתו

קנדה

- ✓ תכניות לסבסוד שכר ושכר דירה בשיעור של עד 75% לעסקים שהכנסותיהם ירדו ב-25%
- ✓ מענק של 300 דולר קנדי לשבוע לאדם שעובד באזור שהוטלו עליו הגבלות ושהכנסתו נפגעה ביותר מ-50%

גרמניה

- ✓ המשך התכנית למימון שכר עובדים (המודל הגרמני)
- ✓ פיצוי עסקי תיירות ופנאי שנפגעו מהירידה בפעילות בתקופת החגים כתוצאה מגל התחלואה הנוכחי
- ✓ מענק של עד 4,500 אירו לחודש במשך 3 חודשים לעצמאים שנפגעו מהמשבר
- ✓ כל אזרח יכול להזמין בחינם ערכת בדיקה מהירה לביתו

צרפת

- ✓ סיוע במימון העלויות הקבועות של חברות תיירות ופנאי שהמחזור העסקי שלהן ירד ביותר מ-50%
- ✓ כיסוי עד 90% מההפסדים הנובעים מהעלויות הקבועות לחברות עם פחות מ-50 עובדים
- ✓ כיסוי כ-70% מההפסד התפעולי לחברות עם יותר מ-50 עובדים

ארה"ב

- ✓ המשך מתן הלוואות בערבות מדינה לעצמאים ועסקים
- ✓ ספקי הבריאות מחויבים לספק לכל מבוטח עד 8 בדיקות אנטיגן או PCR בחינם, או החזר כספי למבוטחים שרכשו בדיקות
- ✓ שליחת מיליארד ערכות בדיקה מהירה לבתי כל התושבים המעוניינים בכך

תכנית קרן ברל כצנלסון לתמיכה בעובדים ועסקים בזמן גל התחלואה החמישי

1. חלוקת שלוש ערכות אנטיגן חינם לכל אזרחית ואזרח - סה"כ כ-30 מיליון ערכות (החלוקה יכולה להתבצע במשלוח לבתים, בהזמנה אישית באינטרנט או במרכזי חלוקה).

עלות צפויה: כ-150 מיליון ₪.

ערכות חינם מחולקות כיום במדינות כמו אנגליה, סינגפור וגרמניה. בארה"ב, כאמור, הודיעה הממשלה שתשלח מיליארד ערכות לכל התושבים.

2. סבסוד ימי מחלה - המדינה תסבסד 70% מעלות יום מחלה עבור עד שבעה ימי מחלה לנדבקים בקורונה בינואר-פברואר. ימי המחלה הללו לא ייכללו במכסת ימי המחלה הצבורים של העובדת והעובד.

מדובר בתיקון למצב הנוכחי, שבו המעסיקים נושאים במלוא העלות של ימי המחלה המרובים של מי שחלו או נשארו בבית עם ילד חולה (בניגוד לימי הבידוד, בהם המעסיקים מתחלקים עם המדינה בעלויות); ועובדות ועובדים רבים מבזבזים את כל ימי המחלה שלהם בבת אחת, אם בכלל נותרו להם כאלה (חלקן וחלקם כבר ניצלו בשנתיים האחרונות את כל ימי המחלה שצברו).

עלות צפויה: עד כ-1.6 מיליארד ₪ לחודש.

3. רשת ביטחון לעצמאיות ולעצמאים ולעסקים - החזרת רשת הביטחון לעצמאיות ולעצמאים ולעסקים לחודשים ינואר-פברואר 2022, כפי שפעלה עד יוני האחרון. הרשת כוללת החזרים על ירידה בפדיון העסק בהתאם לשיעור הפגיעה שנקבע ב-2020, מענק סוציאלי לעצמאים של עד 15,000 ₪ לחודשיים, הלוואות בערבות מדינה, פריסת תשלומי חובות למדינה, דחיית תשלומי ארנונה ומענק הוצאות קבועות.

עלות צפויה: עד 2 מיליארד ₪ לחודש.

צעד זה מתבקש לאור הצלחת רשת הביטחון בשנה שעברה. על פי הלמ"ס, 43% מהעסקים בישראל קיבלו מענק על ירידה בהכנסות, ושיעור דומה מבעלי העסקים במדינה העידו שהמענק עזר להם לצלוח את המשבר. שליש מבעלי העסקים בישראל העידו שההלוואות בערבות מדינה סייעו להם לשרוד בתקופת הקורונה.

4. פיצוי על היעדרות ילדים ממעונות יום - ההורים לא ישלמו למעון על ימי בידוד של ילדיהם, ומעונות היום יקבלו מהמדינה בחודשים ינואר-פברואר פיצוי של 140 ₪ ליום עבור כל ילד הנעדר עקב הימצאות בבידוד.

עלות צפויה: כ-30 מיליון ₪.

5. הקמת צוות ליישום מהיר של מודל חל"ת גמיש (המודל הגרמני) - על פי המודל, מעסיק ועובד יכולים להקטין לתקופת זמן קצובה את היקף העבודה, וחלק הארי של הפרש השכר ישולם על ידי המדינה. כך, המעסיק מקבל מהעובד רק את כמות השעות שהוא צריך בפועל לאור הירידה בפעילות, והעובד ממשיך לקבל שכר (מהמעסיק ומהמדינה) גבוה מדמי אבטלה (גם אם נמוך משכרו המלא). עם תום התקופה הקצובה, חוזר העובד לעבודה בהיקף זהה לזו שלפני הכניסה למודל חל"ת גמיש. לצד היתרון המובהק של מודל זה בשימור הפעילות העסקית במשק, הוא מאפשר למדינה לחסוך את העלויות הכרוכות בתשלום מלא של דמי חל"ת. הגמישות של המודל תאפשר את התאמתו המהירה גם בגלי הקורונה הבאים ותמנע פגיעה בעובדים ובמשק.

ערך | פעולה | שינוי

